

Sermo

sit extra illam rationem boni perdit. unde Augusti. Sicut deus est summum bonum simplex et perfectissimum omnia in se continens: sic caritas summa virtus est in se continens omne bonum. Hec est enim virtus in qua nec opus minimum despicitur: et sine qua nec opus maximum acceperatur: non predicatione etiam si liguis hominum et angelorum aliquis loquatur: nec fides etiam si montes transferat: nec martirium etiam si tradatur corpus ut ardeat. Tertium quod magni efficimus consistit in profunditate humilitatis: ut per hoc adiectiu[m] profundum specificetur quidam humilitas que a communione populari humilitate sit penitus aliena. Sed assimiletur illi humilitati quantum possibile est que de alto celo deum profundavit: non solum ad hominem assumendum: sed ad obprobrium et abiectionem hominum induendum: ut a summo celi ubi decor est omnium angelorum. egredius in tanta se humilitate profundavit ut dicaret. Ego sum vermis et non homo: obprobrium hominum et abiectione plebis. Sed antequam ad profundum humilitatis veniamus: necessarie est ut aliquid ad eum intelligentia proponatur. Propter quod sciendum quoniam potest dici profundum nisi ad aliquod altum fuerit comparatum. et ideo etiam unum sepe pro altero ponitur. sicut dicit alium mare et postea. Accedat homo ad cor altum id est profundum. Quicquid enim profundum est et dicit a profundo habet sursum mensurando aliquam altitudinem. Sic illa humilitas profunda dicit que in alta vita est fundata. Unde peccator cui tota vita est in peccatis et viciis profunda et in imo prostrata: etiam si humilitatem habere videatur: non tam potest dici profunda. eo quod vita eius posita est in errore. Oportet enim profundum habere aliquam comparationem ad altum in cuius comparatione humilitatis profunditas cognoscatur. Unde si vite nostrae inserere volumus profundum humilitatis. oportet nos primus plantare in nobis vitam magnam. ita ut et magna vita et humilitas simul in vita hominis coniungatur. que duo habere monemur Ecclesi. iij. Quanto magius es humilia te in omnibus: et coram deo inuenies gratiam. de quibus duobus dicit Gregorius. Magnus esse unusquisque studeat:

sed tamen magnum aliquo modo se esse nesciat ne dum sibi magnitudine arroganter tribuat. hanc maniter amittat: sed quelibet assidue bona opera: nulla sunt nisi ex humilitate condiantur. In cunctis ergo quod agitis radicem boni opis humilitatem videlicet retinet. Ut ergo nostra humilitas sit profunda tribus gradibus profundetur: ut videlicet habeat in operatione locutione et cordis profundatione. Et quia sermo in longum ductus est horum trium membrorum executione in alijs sermonibus predicator poterit inuenire ut.

L. Sermo de sancto petro et paulo.

Principes populo.

rum congregati sunt cum deo a braaz. plal. xlvi. Dicit Gregorius Ad ostendendam innocentiam venit abel. ad insinuandam mundiciam enoch. ad docendam longanimitatem opis venit noe. ad manifestandam obedientiam venit abraam. ad demonstrandum piugalis vite testimonium venit isaac. ad declarandam laboris tolerantiam venit iacob. ad reddendam pro malo retributionis gratiam venit ioseph. ad ostendendam mansuetudinem venit moyses. ad ostendendam inter flagella patientiam venit iob. quod torum ideo factum dicimus ut in singulis videremus quid esset in quolibet imitandum ut qualcumque virtutem sibi quis habilior cognosceret eidem se pre ceteris applicaret. In his autem gloriosis principiis nec excellet illa virtus propinquitatem imitanda: sed sub nomine principum ad perfectionem vite spiritualis prouocatur. In verbis ergo propositis tria possumus intelligere. Primo enim commendatur isti principes a spiritualis vite perfectio. secundo a celestis regni affectione. tertio munere de nostre spei et fiducie erectione. prius ibi. principes populorum. secundum ibi. agentes sunt. tertium ibi. et teo abraam. Cum enim abraam interpretetur multarum gentium speramus quod nos ad eundem premum aliquam colligi debeamus. Dicit autem bernardus quod in plurimis locis sacre scripture de spiritualibus per corporalia informatur: ideo quomodo per istos principes prouocari eorum vestigia saltent tenuiter sequi debeamus: ut ad qualcumque

perficiunculae veniamus: in his que principibus adiacent; et que more secularium principatus pertinet est videndum. **H**abent enim principes seculares qui vere principes sunt sublimam gloriam diuinarum opulentiarum. forte potentiā claram prosperitātē hec quatuor continent principatum seculare que enā spiritualiter intellecta spiritualē p̄stiuūt principatus. **C**upientesq; hos gloriosos principes imitari primo gloriam non que miseri est sed q̄ vere est gloria acquiramur: quā triplicem inuenimus in scriptura. **C**onsistit enim hec beata gloria in tei cognitione. dei imitatione conscientiae attestatiōe. et qui in his gloriari potuerit non erit insipiens. **S**umus enim naturaliter honoris sive glorie cupidi: qd cognoscens aplius dicit. Qui gloriatur in domino gloriatur. ac si dicat. Cum ex naturali cupiditate glorie homines cōpisci nō possunt quin gloria desiderant. vniuersi desideremus gloriam: nō illam que ex bonis nō est: sed illā que vera est ex deo. **P**rima ergo gloria consistit in tei cognitione: quē quanto verius cognoscim⁹ tanto gloriose erimus apud deum. **H**inc Ier dicit. Non gloriatur sapiens in sapientia sua. nec fortis in fortitudine sua. nec dives in diuitijs suis. sed in hoc gloriatur q̄ gloriatur scire et nosse me. qz ego sum dominus qui facio misericordias et iudicium in terra. hec enim mihi placent ait dominus. **C**ur autē dominus in sua cognitione nos iubeat gloriari: causa datur sapienti. ubi dicit. **N**osse te presumata iustitia est: et scire virtutē et iusticiā tuā radix immortalitatis est. Qui enim hanc gloriam habuerit in omni loco in omni tpe malū refugit. bonū non negligit. virtutes diliget scientia oculis domini p̄m aplūm oīa nuda esse capta. hinc boecius. **M**agna nobis indica est necessitas p̄bitatis: cū ante oculos agimus cuncta cernētis. **N**ec bonū negligim⁹ q̄ sive deum cognoscimus scimus eū malum punitorē. bonorū remuneratōrē. virtutum amatores: et ideo circumspecti erimus nibil omnino de contingentib; obmittentes. Secunda gloria consistit in tei imitatione ut sequamur vestigia: nō declinantes ad terraz ne cinis trām. ad hoc enim venit deus in carnē ut in seipso ostenderet p̄ qua viā possent homines ad celi gaudia puenire. ad qd hora tur nos aplius Ephe. v. dicens. Estote imitatores dei sicut filii carissimi. item de viro qz. xiiij. **D**ominus deū vestrū sequimini. Itē ille lud. iiiij. **R**e. dicit nobis deus. Sequimini me ostendam vobis virū quem queritis. vobis virū deum sūm deitatem. de quo dicit **Z**ach. vi. Ego vir orientis nō me ite. Itē Iere. iiij. Ego vir vester assumam vos. Sed diceret aliquis illud Eccl. ij. **Q**uis est homo ut sequi possit rectorem suū. qd nequaquam fieri potest in equali imitatione: sed in q̄ licuq; assimilatione. **D** **C** Sunt ḡtria in quib; ipm tenemur p̄ nostris virib; imitari sc̄z in humili conuersatione. dura et aspera passione totali summissus eranitione. **D** De primo monet nos Math. xi. Discite a me quia mītis sum et humili corde. Item Luce. xxij. Qui maior est in vobis sicut minor et qui predecessor est sicut ministrator et sequitur. Nam quis maior est: qui recumbit an qui ministrat. nōne qui recumbit: Ego autē in medio vestrū sum sicut qui ministrat. hinc ḡre. In sublimi positi sunt humili qui vnde se in omnibus despiciunt inde contra omnia securiores fiunt. Hanc humile conuersatione describit nobis Bern. dices. Conuersare sim pliciter inter fratres deuotus deo. subditus magistro. seniorib; obediens. minorib; contemptans. angelis placens. verbo utilis. corde humili. mansuetus ad omnes. **T**ecūdo imitemur deum dura et aspera passione. Ad hoc enim venit ut metendi materialē nobis ostenderet in seipso. **D**ic enim dicit Petrus Christus passus est pro nobis vobis relinquentis exemplum tē. Propter qd dicit apostolis et nobis in illis Luce. xxij. Ego dispono vobis sicut mihi dispositus pater meus regnum. ac si dicat. **H**ic ut ego in mundum veniens nō nisi p̄ tribulatiōes redeo. sic et vobis dispositi ut nō nisi p̄ tribulatiōes sequimini me ad regnum. quia sicut in actibus ix. dicitur. Per multas tribulationes oportet nos introire in regnum dei. Nam ut ait Apostolus. Omnes qui volunt pie vivere necesse est ut persecutionē patiatur. vñ Aug. Nequaquam ad regnum celorum se pertineat iudicet: qui hic in area triture non trudit.

Itē ea sunt ab eo
et ymitari

Bermon

tribulatiōe. nec membra xp̄i se iudicent. qui caput suum spinis coronatū in passionibus non sequuntur. **T**ertio imitemur xp̄m domini nostri totali nostra exinanitione: ut sicut se ip̄m pro nobis exinanivit formam servi accipiens. sic et nos ei in hoc vicissitudinem respondamus. qđ tu uic veraciter agimus si in omnibus que facimus et patimur: non nobis nec pro nobis aliquid sed propter eū qui oīa propter nos fecit: et nos similiter faciamus. **Q**uod saceremonem in ps. vbi dicitur. Exinanite exinanite usq; ad fundamentū in ea. ac si dicat. Exinanite in actionib; et exinanite in passionib; usq; ad fundamentū intimarū affectionū: ut non propteros sed propter teum omnia facias. **H**inc iterum ps. Factus sum tanq; vas perditum obliuioni datus sum tanq; mortuus a corde. qđ tunc totum veraciter contingit quando in omnibus que agimus et patimur nos ipsos penitus ignoramus. hinc ps. Non nobis domine non nobis: sed nomini tuo da gloriam. **H**inc Ap. i. Corin. x. Siue manducans siue bibitis vel aliud quid facitis: oīa in gloriam dei facite. hec est vera gloria de qua meritō possumus gloriari si tamē in dñi gloriemur quādō omnia facimus propter que dominus venit in mundū: et quantum in nobis est facimus omnia ea que dñs dispensando fecit et pralit in hoc mundo. **D**e hac gloria dicitur Eccl. xxiiij. Gloria magna ē sequi dominū. **T**ertia gloria spiritualibus principiis necessaria est testimoniu bone conscientie: ut scientia credib; requisita nihil sibi conscientia sit dicens cū apostolo. nihil mibi conscientius sum: qđ non sit professione mundanū sans factione emendatiū. de hac gloria dicit apostolus. Gloria nostra est testimoniu conscientie. **S**cđm secularib; principib; necessarium consistit in diuinitati opulentia qua si caruerint multū eoz dignitatibus erogant. sic spirituales principes indigēt necessario diuitijs meritorum. **D**e his require prima dominica post penthe. Homo quidaz erat et c. **E**t tercia dignitas secularis principia et consistit in forti potentia. quam si spiritualis princeps consequi desiderat in triplici sedet potentia exercere. **P**rimo ut potentia habe-

at super seip̄m. sedo super omnē creaturam tertio ut potentiam habeat apud teū. **P**rimo dico volens potens fieri omni deuotio studeat ut potenter libi p̄pi nouerit dominari omni malū interitus et exterius a se potenter repellens et ad omnē bonū suis viribus possibile viriliter se impellens. qđ si quid it, repserit potenter in se puniat. vel teū punis entem humilis sustineat. quod totū in nostra positū est potestate. **D**e prima potentia dicas Gen. Sub te est appetitus tuus et tu dominaberis illius. quod exponens bern. dicit. In nobis est si vinci voluntus: et nemo nostrum in hoc certamine deficietur iniurie. **P**otest enim inimicus excitare temptationis motum: sed in nobis est si voluntus dare p̄sensuz. **H**inc puer. xvi. dicit. Ne quis est patientis viro forti et qui dñatur animo suo expugnatore verbū. **Q**uod exponens bern. dicit. O in ore est victoria verbū expugnare: quia extra sunt que vincuntur. maius autem est qđ per patientiam vincitur. qđ ipse a semetip̄o animus supatur: et semetip̄o subiicit. **D**e nostro etiam sensu sic exponim: quia expugnator verbū has expugnat adiutorio alieno. vincēs autē semetip̄o ex p̄p̄is virib; illud facit. **D**e hac potentia monet nos bern. dices. **H**abeat homo sensus suos exteriores non duces sed seruientes. interiores vero sobrios et efficaces. habeat omnino domū et familiam cogitationum suarū sic ordinaram: ut dicat huic venti et veniat: et alteri vade et vadat. seruo suo fac hoc et absq; p̄tradictione facit. **S**cđa potentia est de omnib; rebus buiis mundi super que tunc potentes erimus cū omnib; eis eo modo utimur quo dñs has creauit. **P**ropter qđ sciendū qđ deus alia creauit ad nostrū exercitiū. alia ad nēm obsequiū. alia vero ad meliorū iudiciū. **P**rima dicunt mala. scđa bona. tercia mala et bona. Et qđ eisdē bene utimur siue male. **P**rimum dico deus creauit quedam ad nostrū exercitium qđ dicim: esse mala. qđ ad vindictā et correctionē p̄petrōp; sunt creata. de qđb; dī eccl. xxiiij. **S**ic spūs qđ ad vindictam creati sunt: et in furore suo confirmauerat tormenta sua: sc̄ ignis grandio. famae et mors bestiarū. tentes scor-

pte de rām ad alia

L.

per serpentes et complexa vindicans in extre-
mum impios. Super queranto potestiores
eumus quarto eadē a deo nobis inficta pa-
cientius toleramus. hinc Aug⁹. Electi potē-
ter aduersa tolerant; scientes qđ per illud qđ
momentaneum est et leue tribulationis. su-
per modum gratiam et gloriam mereantur.
Scđ deus creauit quedā ad nostrum obse-
quium que dicimus esse bona. per qđ nobis
vite necessaria ministrantur. de quibus di-
citur Eccl. xxxix. **B**ona bonis creata sūt ab
initio. Que autē sint illa subiungit dicens.
Initium necessarie rei vite hominū aqua
ignis. ferrum. sal. lac. panis et mel. bottus
vne. oleum et vestimenta. hec omnia sanctis
in bona. Quibus tunc potenter utimur qđ
nobis ex eis solum de necessarijs. puidem⁹.
FLetio sunt quedā que bona et mala di-
cimus. scđm qđ bene vel male eis utimur. si-
cū sunt omnia pulcta. omnia dulcia et iocū-
da. sensus nostros temulcentia que de⁹ cte-
avit ad iudicium meliorum que tuū mala
dicimus. si hos diuinitus cupimus et eligi-
mus plus qđ deum. Nam de his dicit ap⁹.
Rō. i. Comutauerunt veritatem dei in me-
daciū et coluerunt et seruierūt creature po-
nus qđ creatori qui est benedictus in secula.
De quibus Aug⁹ dicit. Valedicti sunt do-
mine qui nutris fr̄tos diligunt plus qđ te.
Que tunc bona dicimus quando ex eis cō-
monim illa relinquimus: et illa que in deo
sunt eligimus plus qđ illa. Clamat em̄ no-
bis omnia. Ipse fecit nos et nō ip̄i nos. nec
dubium qđ meliora sibi seruauerit qđ sunt
illa. hinc Bernardus. Integer amator dei
quocunq; se conuertit familiarem haber am̄i-
monitionē amoris. rebus iphis pro speculo
vitur et in omni eo quod cernit sui amato-
ri resulat memoria. aspicit cuncta que cō-
didit et quo condiderit fine: et in his nō tam
amabilis qđ amabilis occurrit atq; ex ar-
ea dilectionis quā precontulit sapienter esti-
mat. quanta seruauit in dotem. Et sic in trā-
sitorijs istis minimis contemplatur sapien-
ter eterna. sciens qđ si in hac terra dissimili-
tudinis inueniuntur tam pulcta in patria ea-
dem inueniuntur infinita meliora. Tertia po-
tentia habebitur apud teū quam in duabo

primis inerebimur. per quā in omnib; que
ad salutem nostram pertinent: sup teū au-
deo dicere habebimus potestatem. An non
potens erat apud teū abraam ad cuius pre-
ces nil facere poterat in zodomis angeli dei
quousq; loth patruus eius exiit. Si enim
ex persona dei dixit angelus Cen. ix. Feli-
x et saluare in segor quia non potero face-
re quicq; donec egrediaris illuc. An non po-
tens erat moyses cui dixit dominus Exodi
xxiiij. Dimitte me vt irascatur furor me⁹ con-
tra eos et deleam eos faciamq; te in gentem
magiam. quod exponens Gregorius dicit
Quid est dicere seruo dimitte memisi de p/
candi ausum prebere. ac si aperte ei diceret.
Pensa quantū apud me valeas et cognolce
quia obtinete poteris quicquid pro populo
exoras. An non hieremias potens erat sup
dominū: cui dominus dixit. Tu noli orare
pro populo hoc: nec assumes pro eis laudez
et orationem et non obsistas mibi. Hanc au-
tem potestatem dei a dilectis suis libenter
fusinerit: vt in eis et ex eis occasionem sumat
misericordi. quod euidenter innuitur Ezech.
xxij. vbi dicitur. Quesivi in eis viruz qui in-
terponeret se sepem et staret oppositus contra
me protetra ne dissiparem eam et non inue-
ni. et ibidem improporando dicit. Non ascē-
distis exaduerso nec opposuistis vos pro do-
mo israel. de hac triplici potestate dicit ap⁹.
Philip. iiiij. Omnia possum in eo qui me
confortat. **G**Quarto principes secula-
res tantam babent pro sapientia et sunt pre-
ceteris nobilitate generis sublimati. Per
quod informamur vt si spirituales pr̄cipes
fieri cupimus. oportet nos nobilibus exerci-
tijs ab infimis et vulgaribus exercitijs elon-
gari. Sunt autē tria exercitia propter que
nobiles valde efficiuntur apud deum. Opor-
tet em̄ vt simus a terrenis acib; elongati. vi-
tutib; adornati. in teū feliciter transmutati.
Primo dico qui vitā suā nobilitare deside-
rant oportet vt a terrenis acib; penitus sine
elongari. nec habentes cū vulgarib; et popu-
laribus cōmune: sed ad modū angeloz con-
ciuum suoz faciem dei licet adhuc alonge
intellectu et affectu quanto crebrūs poteris
speculetur. Cum enīm hic sit exilium et illiç

Vita exercitū

Hermo

patria: merito cogitatione & auditate in illa eterna patria pueramur. qđ facere monemur **Esa.** li. Elevare eleuare cōsurgē hierusalem. Et notabilitet bis dicit eleuare. ppter affectum & operis effectum: vt non solum p intellectum & affectū: sed etia; per operis effectum semper ibi conuersari amem⁹ vbi manere in perpetuuz nos speramus. Per operis autē effectum dixi: vt quicquid cogente necessitate de terrena viscissitate facere oporteat. eadem tamē per intentionē sursum ad dominū dirigamus: ita vt nunq̄ propter se sed ppter deum eadem faciamus. Et hoc est quod ait apostolus **Col.** iij. Que sursum sunt querite scilicet per operis effectum. que sursum sunt sapientē per deuotionis affectum **Hinc Bern.** Berius animus semper p̄e oculis habeat: nō id quod agit: sed quod agēdo intendit. & subiungit. **A**deo & ad teum conditus est animus rationalis: vt ad ipm sie conuersio eius vt sit ip̄e bonum eius. & ideo q̄ propius potest accedat ad eum similitudine a quo sola disceditur dissimilitudine. **N**oc enim solum est id magnū bonum qđ magnus animus teber desiderare. admirari & ad illud festinare. ita vt licet in terris regat corpus sibi commissum: meliora tamen parte sui hoc est memoria & intelligentia & amore ibi semper conuersari amet. vñ quicquid habet se nouerit accepisse: & ibi in perpetuum se mansurum: & cu; plena dei visione. plenam se similitudinem adepturuz sperat. **S**ecundum vitam nostram supra modum nobilitans sunt virtutes. De quibus quanto plures acquirimus tanto erimus apud deum nobiliores. maxime autem virtutes theolooyce deinde morales multum nos nobilitant. hinc **Iero.** Summa est apud deum nobilitas clarum esse virtutibus. vñ **Sapiens.** Nobilis est ille quem nobilitat suavitatis. Singulariter autem p̄e ceteris sunt quādam virtutes & exercitia que non solum ad principatum nobilitant sed anias nrās reginas efficiunt: & tanq̄ sponsas copulat regi deo. quas beatus bernardus enumerat sic dicens. Da mibi animā nihil amantez nisi deum & quod ppter deum amandum est. cui viuere christus non tm̄ sit sed diu fuerat

cui studij & oc̄j sit prouidete deum in cōspicu suo semper: cui solicite ambulare cu; domino teo suo non dico magna. sed una voluntas sit & facultas non desit. da inq̄ talē mibi animā & ego assigno huic vocem patr̄ter & nomen sponse. **D**e sunt virtutes & exercitia que p̄cipue nos nobilitant apud deum. **T**ertium super omnem modū maxime nos nobilitans est illud cum per diuinam presentiam in dominum transformamur. **Q**d tunc feliciter contingit. cum deus iam dicit virtutib⁹ illectus tuit in amplexus: nō valens se vltetius continete. tunc deus tanq̄ fortior trahit post se animas in diuum effectum eos penitus trasmutans. iuxta illud **Apostoli.** i. Corin. vi. Qui adhuc deo vñ cum eo spiritus efficitur. Item Job. xxxiiij. Si direxerit homo cor suum ad deum spiritum illius & flatum ad se trahet. deficit ossa caro simul: id est carnalitas & homo in carne rem reuertetur. quod est dicere. Postq̄ deus in sua presentia spiritum hominis ad se trahit. omnis carnalitas deficit & homo i. būa/ni affectus in nihilum rediguntur. diuinus affectum feliciter induentes. quod aperiuit **Bern.** declarat dicens. Cum voluntas eo perficit vt fiat amor: continuo per vias amoris infundit se spiritus sanctus sp̄us vite: omnia vivificans: & continuo voluntas fit amor. memoria vero efficitur sapiētia: cum suauiter sapiunt ei bona domini. intellectus vero cogitantis efficitur contemplatio amans. formans illud in quasdam spirituales vel diuine suavitatis experientias: & tūc deo bene cogitatur secundum modū humānū: sicq̄ contingit p̄ potentie anime rationalis q̄ pr̄ius dicte sunt voluntas cogitatio & memoria feliciter in deum transmutare dicant amorem diuinus. contēplatio. sapientia deo sponso misericorditer hoc agere q̄ viuit & regnat. ic.

L. **H**ermo de eodem.

O fortis terre **X** hementer elevati sunt. Dicit Cris. In omni laude sanctor̄ nihil glori⁹ de sanctis dici poterit. q̄ vñ a deo suo noīent. neq̄ ei hoc nomineis vacaret iponi posset nisi p̄ imitatiōem scām vitā dei hōis induisset